

Nr 4.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21, s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

I en den 13 februari 1953 dagtecknad proposition, nr 67, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga härvid fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank;

dels ock besluta att staten skall — för ökning av Sveriges allmänna hypoteksbanks grundfond — genom fullmäktige i riksgäldskontoret ställa till förfogande svenska statens fyra och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av tio miljoner kronor med rätt för banken att taga obligationerna i anspråk i enlighet med bestämmelserna i förordningen angående Sveriges allmänna hypoteksbank.

Berörda författningsförslag är av följande lydelse:

Förslag

till

**förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1)
angående Sveriges allmänna hypoteksbank.**

Härigenom förordnas, att §§ 4, 7 och 8 förordningen den 16 maj 1890 angående Sveriges allmänna hypoteksbank¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

Nuvarande lydelse:

§ 4.

Till grundfond för hypoteksbanken överlämnar staten genom riksgäldskontoret ett belopp av *nittio* miljoner kronor i av staten utgivna obligationer, ouppsägbara å innehavarens sida samt förskrivna med fyra och en halv procent årlig ränta; ägande banken över dem förfoga efter ty här nedan sägs.

§ 7.

Hypoteksbanken äger mot obligationer upptaga lån att inom viss, vid lånets upptagande bestämd tid återbetalas antingen genom årlig amortering eller efter uppsägning utan fastställd amortering. Dock må obligationer till ett nominellt belopp motsvarande högst en femtedel av sammanlagda beloppet av hypoteksbankens utelöpande obligationer vara ställda att återbetalas utan angivande av slutlig förfallodag. Lån, som av hypoteksbanken upptages, skall vara från hypoteksbankens sida uppsägbart efter viss tid, *högst tio år*, från lånets upptagande; och skola i övrigt lånevillkoren vara sådana, att de äro förenliga med grunderna för

Föreslagen lydelse:

§ 4.

Till grundfond för hypoteksbanken överlämnar staten genom riksgäldskontoret ett belopp av *ettundra* miljoner kronor i av staten utgivna obligationer, ouppsägbara å innehavarens sida samt förskrivna med fyra och en halv procent årlig ränta; ägande banken över dem förfoga efter ty här nedan sägs.

§ 7.

Hypoteksbanken äger mot obligationer upptaga lån att inom viss, vid lånets upptagande bestämd tid återbetalas antingen genom årlig amortering eller efter uppsägning utan fastställd amortering. Dock må obligationer till ett nominellt belopp motsvarande högst en femtedel av sammanlagda beloppet av hypoteksbankens utelöpande obligationer vara ställda att återbetalas utan angivande av slutlig förfallodag. Lån, som av hypoteksbanken upptages, skall vara från hypoteksbankens sida uppsägbart efter viss tid från lånets upptagande; och skola i övrigt lånevillkoren vara sådana, att de äro förenliga med grunderna för låns utgivan-

¹ Senaste lydelse se beträffande § 4 1952:257, beträffande § 7 1936:241 samt beträffande § 8 1930:203.

Nuvarande lydelse:

låns utgivande till hypoteksföreningarnas delägare.

§ 8.

Hypoteksbanken äger till hypoteksföreningarna utlämna lån att återbetalas antingen genom viss årlig amortering eller efter viss längre tids förlopp utan fastställd amortering. Lån, som av banken utlämnas, kan, sedan tio år förflutit från lånets utlämnande, av låntagaren uppsägas till inbetalning efter ett år. Kapitalrabatt och övriga kostnader, som banken vid sin upplåning kan hava fått vidkännas, skola vid låns utlämnande till föreningarna av dem gäldas efter den beräkning av dessa omkostnader, som bankens delägare vid varje ordinarie sammankomst skola för tiden till nästa ordinarie sammankomst fastställa; dock äga delägarna å sådan sammankomst besluta, att omförmälda kapitalrabatt och kostnader må kunna gäldas genom årliga avbetalningar under viss tid, ej överstigande tio år från låns utlämnande.

I övrigt — — — om året.

Föreslagen lydelse:

de till hypoteksföreningarnas delägare.

§ 8.

Hypoteksbanken äger till hypoteksföreningarna utlämna lån att återbetalas antingen genom viss årlig amortering eller efter viss längre tids förlopp utan fastställd amortering. Lån, som av banken utlämnas, kan, *därest hypoteksbanken icke finner villkoren för bankens förbindelser utgöra hinder däremot*, sedan tio år förflutit från lånets utlämnande, av låntagaren uppsägas till inbetalning efter ett år. Kapitalrabatt och övriga kostnader, som banken vid sin upplåning kan hava fått vidkännas, skola vid låns utlämnande till föreningarna av dem gäldas efter den beräkning av dessa omkostnader, som bankens delägare vid varje ordinarie sammankomst skola för tiden till nästa ordinarie sammankomst fastställa; dock äga delägarna å sådan sammankomst besluta, att omförmälda kapitalrabatt och kostnader må kunna gäldas genom årliga avbetalningar under viss tid, ej överstigande tio år från låns utlämnande.

I övrigt — — — om året.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Enligt § 4 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank — sådan paragrafen lyder jämlikt förordningen den 23 maj 1952, nr 257 — överlämnar staten till grundfond för hypoteksbanken genom riksgäldskontoret ett belopp av 90 miljoner kronor i av staten utgivna obligationer, ouppsägbara å innehavarens sida samt förskrivna med

4½ procent årlig ränta; och äger banken förfoga över dem efter vad i förordningen närmare anges. Vidare stadgas i § 5, att hypoteksbanken må utgiva obligationer mot viss säkerhet och att sammanlagda beloppet av utelöpande obligationer icke vid något tillfälle må uppgå till mera än tio gånger beloppet av grundfonden. I § 7 föreskrives, att lån, som av hypoteksbanken upptages, skall vara från hypoteksbankens sida uppsägbart efter viss tid, högst 10 år från lånets upptagande. Slutligen kan jämlikt § 8 lån, som av banken utlämnas, sedan 10 år förflutit från lånets utlämnande av låntagaren uppsägas till inbetalning efter ett år.

I en den 10 november 1952 dagtecknad skrift har *styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank* hemställt, att det såsom grundfond för hypoteksbanken överlämnade beloppet måtte höjas från 90 till 100 miljoner kronor eller det högre belopp, som kunde befinnas lämpligt. Styrelsen har anfört, att beloppet av bankens utelöpande obligationer kunde vid 1952 års utgång beräknas uppgå till ca 850 miljoner kronor. Utrymme funnes därefter för banken att försälja obligationer intill ett belopp av ytterligare ca 50 miljoner kronor och att därmed möjliggöra en motsvarande kreditgivning. Detta belopp kunde emellertid icke beräknas förslå för hypoteksföreningarnas kreditgivning så länge, att en framställning om höjning av grundfonden kunde uppskjutas till 1954 års riksdag. Trots den restriktivitet vid kreditgivningen, som hypoteksinstitutionen ålagt sig i överensstämmelse med gällande överenskommelse med riksbanken om kreditbegränsning och som resulterat i att en mängd låneframställningar icke blivit tillgodosedda, beräknades föreningarnas nettoutlåning under år 1952 öka med ca 80 miljoner kronor. Låneefterfrågan kunde icke väntas bli mindre under år 1953. Inom hypoteksföreningarna hade uppstått en köbildning av låneansökningar, vilka i brist på tillgängliga medel för utlåningen icke kunde tillgodoses under år 1952 och som därför uppskjutits till 1953. På grund av att skörderesultatet blivit betydligt sämre än väntat torde avsevärda nya lånebehov komma att uppstå. Vidare kunde framhållas, att hypoteksinstitutionens andel i den totala kreditgivningen mot statlig lånegaranti utvisade en tendens till fortsatt ökning. Av de fyra i garantilångivningen för jordbruksändamål deltagande kategorierna av kreditinrättningar, nämligen affärsbanker, sparbanker, jordbrukskassor och hypoteksföreningar, hade enligt lantbruksstyrelsens statistik hypoteksföreningarna under budgetåret 1951/52 utlämnat det största beloppet lån med statlig lånegaranti eller nära 12 miljoner kronor.

Under senare år tillämpade principer för frågan om höjning av hypoteksbankens grundfond innebure, har bankstyrelsen vidare framhållit, att grundfonden vid varje tillfälle höjts med ett så jämförelsevis ringa belopp att ny framställning om höjning av grundfonden måste göras vart eller vartannat år. Styrelsen ifrågasatte om en så ofta återkommande behandling av denna fråga icke innebure en onödig omgång. Enligt styrelsens mening skulle utan

olägenhet en större höjning av grundfonden kunna på en gång beslutas. Under alla förhållanden borde enligt styrelsens mening grundfonden icke höjas med mindre belopp än 10 miljoner kronor.

Över styrelsens framställning har infordrade utlåtanden avgivits av fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret samt bank- och fondinspektionen. Remissmyndigheterna ha intet att erinra mot bifall till framställningen. Bank- och fondinspektionen har i sitt yttrande berört frågan, huruvida grundfondsystemet för framtiden över huvud bör bibehållas. Rörande det närmare innehållet i ämbetsverkets yttrande tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen.

Fullmäktige i riksbanken berör i sitt yttrande även frågan om ändring i för hypoteksbanken gällande bestämmelser för konvertering av obligationslån och erinrar därvid om att fullmäktige i yttrande den 20 november 1952 över realkreditutredningens betänkande med förslag om samförvaltning av stadshypoteks- och bostadskreditorganisationerna i fråga om tiden för konverteringsrättens inträde för sistnämnda organisationers obligationslån — för närvarande 10 år — anfört bl. a. följande:

»Den senaste tidens utveckling på kapitalmarknaden har emellertid visat angelägenheten av att tiden för konverteringsrättens inträdande kan anpassas till det aktuella läget på denna marknad. Understundom kan det sålunda vara lämpligt att ifrågavarande tid understiger tio år och vid andra tillfällen är det önskvärt att kunna tillämpa en längre tid. Fullmäktige vilja därför föreslå, att någon bestämd gräns av tiden för konverteringsrättens inträdande icke fastställes. I samband härmed torde det vara nödvändigt att även ändra övriga med konverteringsrätten sammanhängande föreskrifter för de båda institutionerna.»

Enligt fullmäktiges uppfattning borde motsvarande föreskrifter för hypoteksbanken ändras i överensstämmelse med vad sålunda föreslagits beträffande stadshypoteks- och bostadskreditkassorna.

I skrivelse den 10 februari 1953 har *styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank* i anledning av den av fullmäktige i riksbanken väckta frågan om ändrade bestämmelser för konvertering av hypoteksbankens obligationslån uttalat, att inom hypoteksinstitutionen den meningen torde vara allmänt utbredd, att det vore att beklaga om den praxis, som mycket länge varit rådande beträffande svenska obligationslån över huvud taget, innebärande konverteringsrätt för låntagaren efter 10 år, icke bleve bestående. Den huvudsakliga anledningen till denna praxis vore förefintligheten sedan lång tid tillbaka av motsvarande bestämmelse för hypoteksinstitutionerna. Emellertid hade, har styrelsen vidare anfört, ifrågavarande praxis redan blivit upphävd, eftersom såväl staten som kommuner och industriföretag upptagit lån med konverteringsrätt efter 15 år. Därigenom fyllde bestäm-

melsen i hypoteksinstitutionens författningar icke längre någon funktion som normgivande beträffande konverteringstiden. Då härtill komme att bestämmelsen om den 10-åriga konverteringsrätten i själva verket innebure en inskränkning i hypoteksinstitutionens rätt att anpassa lånevillkoren efter det aktuella läget på penningmarknaden, syntes icke längre några sakliga skäl kunna åberopas emot att bestämmelsen upphävdes. Ett genomförande av bankofullmäktiges förslag torde föranleda ändring av 7 § och 8 § första stycket i förordningen angående Sveriges allmänna hypoteksbank. Däremot syntes någon ändring icke behöva göras i förordningen den 16 maj 1890 angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända. Denna förordnings 13 § hänvisade nämligen till de villkor och bestämmelser, som i bankförordningen vore föreskrivna för lån från hypoteksbanken till hypoteksförening, och några särskilda bestämmelser om konverteringsrätt återfunnes icke i författningen angående hypoteksföreningarna.

Departementschefen har anfört följande.

I en tidigare i år framlagd proposition nr 56 har jag tillstyrkt en av styrelsen för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa gjord framställning om höjning av kassans grundfond. Jag påpekade därvid att de formella förutsättningarna för stadshypoteksinstitutionens upplåning, som sammanhänge med reglerna om grundfondens storlek, i nuvarande läge på intet sätt finge innebära någon rätt i och för sig för hypoteksinstitutionen att upp till den formella gränsen få något företräde för sina kreditbehov. Detta uttalande äger tillämpning jämväl beträffande allmänna hypoteksbankens låneverksamhet. Med understrykande härav anser jag mig kunna tillstyrka den begärda höjningen av hypoteksbankens grundfond från 90 till 100 miljoner kronor. Därest riksdagen biträder ändringsförslaget, torde riksdagen samtidigt böra besluta att obligationer i vederbörlig ordning skall ställas till förfogande.

Beträffande bankofullmäktiges förslag om slopande av den nuvarande 10-årsgränsen för konvertering av hypoteksbankens obligationslån får jag erinra om att jag i nyssnämnda proposition nr 56 redan tillstyrkt en sådan ändring beträffande stadshypoteks- och bostadskreditorganisationernas obligationslån. Av motsvarande skäl som anförts i nämnda ärende anser jag mig även för hypoteksbankens del böra förorda att den nuvarande 10-årsgränsen borttages.

De av mig framlagda förslagen torde föranleda ändring av §§ 4, 7 och 8 i förordningen angående Sveriges allmänna hypoteksbank.

Utskottet. Med understrykande av vikten av att hypoteksbankens låneverksamhet bedrivs på ett sätt, som står i överensstämmelse med den all-

männa restriktiviteten på kreditmarknaden, tillstyrker utskottet höjningen av hypoteksbankens grundfond från 90 till 100 miljoner kronor. Under erinran om vad utskottet anfört i utlåtande nr 3 beträffande förslaget om slopande av 10-årsgränsen för konvertering av stadshypoteks- och bostadskreditorganisationernas obligationslån tillstyrker utskottet att motsvarande ändring genomföres för hypoteksbankens obligationer. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 12 mars 1953.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Fahlander*, Mogård, De Geer*, Johannesson, Nordenson och Eliasson;

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Schmidt, Sköldin*, Gustafson i Göteborg, Jönsson i Rosshol, Severin i Gävle och Nordqvist i Karlskoga*.

* Ej närvarande vid justeringen.